

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งศึกษาถึงการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ถึงพุทธศักราช 2488 โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
2. การสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาท และ/หรือ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล
4. การเสนอผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แบ่งประเภทข้อมูลได้ดังนี้

1. เอกสารชั้นต้น หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือพบเห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง หรืออยู่ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ได้แก่ เอกสารของทางราชการ รายงานการประชุม วัสดุธรรมทูต คำแถลงนโยบายของรัฐบาล แผนการศึกษา พระราชบัญญัติประถมศึกษา หลักสูตรประถมศึกษา และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เอกสารชั้นรอง หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นจากบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรง เป็นกวีนิพนธ์ หรือลอกจากหลักฐานเดิมที่เห็นด้วยกับเหตุการณ์ เอกสารเหล่านี้จะมีการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา ซึ่งอาจจะครั้งเดียวหรือหลาย ๆ ครั้งก็ได้ ถือเป็นเอกสารชั้นรองทั้งสิ้นได้แก่ หนังสือ เอกสาร บทความในวารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรายงานผลการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ นิเทศน์แบบ เรือนและห้องสมุดงานศพวัดบวร-
 นิเวศวิหาร ศูนย์เอกสารและตำรานานาชาติกระทรวงศึกษาธิการ สำนักหอสมุดกลาง
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน
 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดกลางสถาบัน
 วิทอบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
 ห้องสมุดกรมวิชาการ ห้องสมุดคุรุสภา ห้องสมุดคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ห้องสมุดรัฐสภา ในการศึกษาครั้งนี้เอกสารดังกล่าวข้างต้นมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ก. เพื่อเป็นความรู้ และข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตของการวิจัย
 การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และสรุปผล
- ข. เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแนวการสัมภาษณ์
 เพื่อการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
 ในช่วงพุทธศักราช 2475 - 2488

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ที่จะเก็บรวบรวมรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา โดย
 เฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยังไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างครบถ้วน
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเสริมหลักฐานทางเอกสาร กล่าวคือ หลักฐานทาง
 เอกสารอาจมีความขาดตอน หรือช่องว่างของข้อมูลอยู่ และช่องว่างของข้อมูลเหล่านี้
 สามารถให้การสัมภาษณ์ เพื่อจะหาข้อมูลมาเสริมช่องว่างของข้อมูลจากเอกสารในสมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น

การสัมภาษณ์มีขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคือ
  - 1.1 เป็นอดีตนักการศึกษา และยังคงได้รับการยอมรับในปัจจุบันว่าเป็น
 ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษาระดับ
 ประถมศึกษา

1.2 เป็นผู้ที่มีบทบาท และ/หรือเกี่ยวข้องกับการค้าเงินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในช่วงพุทธศักราช 2475 - 2488

1.3 เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ หรือ কিনตัวให้ข้อมูล

1.4 สามารถให้ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยต้องการทราบ รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะแนวคิดต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิจัยได้จากเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถจำแนกผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นอดีตนักการศึกษา และยังคงได้รับการยอมรับในปัจจุบันว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ท่าน (ภาคผนวก ก.)

ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive random sampling)

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่มีบทบาท และ/หรือเกี่ยวข้องกับการค้าเงินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในช่วงพุทธศักราช 2475 - 2488 จำนวน 13 ท่าน (ภาคผนวก ข.) ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 อดีตครูโรงเรียนประชาบาล จำนวน 8 ท่าน

2.2 อดีตนักเรียนโรงเรียนประชาบาล จำนวน 5 ท่าน

ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage random sampling) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แบ่งภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยออกเป็น 4 ภูมิภาคตามความแตกต่างทางสภาพภูมิศาสตร์ คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ (อัครานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1, 2506)

2. เลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนในแต่ละภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 - 2 จังหวัดตามขนาดภูมิภาค โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลากรายชื่อจังหวัดในแต่ละภูมิภาค ที่มีอยู่ในประเทศไทย ช่วง พ.ศ. 2475 - 2488 (ภาคผนวก ค.) ได้รายชื่อจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ดังนี้

2.1 ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง

2.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดชัยภูมิ

2.3 ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดพิจิตร

2.4 ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เลือกผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive random sampling) ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาใน ข้อ 1.2 - 1.4 จากจังหวัดก็เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค

2. เตรียมแนวการสัมภาษณ์ และสร้างคำถาม มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ตั้งประเด็นที่มาสืบจากภูมิหลังของเรื่องที่ศึกษากันมาจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องการหาคำตอบจากการสัมภาษณ์ โดยตั้งเป็นแนวการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะกว้าง ๆ ครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษา แนวการสัมภาษณ์นี้จะบ่งบอกถึงขอบเขต ทิศทาง และลำดับใหญ่ ๆ ของเรื่องที่ทำการศึกษา

2.2 สร้างแนวการสัมภาษณ์จำนวน 2 ชุด สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่ม (รายละเอียดในภาคผนวก ง.) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาเนื้อหา และความครอบคลุมในประเด็นที่ทำการศึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่คัดเลือกไว้

2.3 สร้างคำถาม โดยนำแนวการสัมภาษณ์และภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์ มาพิจารณาอย่างละเอียดในแต่ละบุคคล เตรียมคำถามปลายเปิดสำหรับเฉพาะบุคคล แต่ยังคงมีเนื้อหาและทิศทางร่วมกันอยู่ในแนวเดียวกัน เพื่อให้การถามทั้งหมดมีเอกภาพที่จะนำไปตอบคำถามของการวิจัยในที่สุด

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ติดต่อขอสัมภาษณ์ โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งแจ้งจุดมุ่งหมาย และรายละเอียดต่าง ๆ ของการสัมภาษณ์ เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านที่มีต่องานวิจัย

3.2 ส่งแนวการสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเตรียมข้อมูลล่วงหน้า และนัดหมายวัน เวลา ที่จะให้สัมภาษณ์

- 3.3 ทำการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้หมายไว้
- 3.4 กรอบบันทึกการสัมภาษณ์
- 3.5 ถอดคำสัมภาษณ์ ตามแบบฟอร์มที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดมาตรฐานของคำสัมภาษณ์ที่ถอดเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว
- 3.6 ตรวจสอบคำสัมภาษณ์ที่ถอด แล้วจัดพิมพ์ครั้งที่ 1
- 3.7 นำคำสัมภาษณ์ที่ถอดเทปแล้วไปให้ผู้สัมภาษณ์ตรวจสอบ เพื่อแก้ไขเพิ่มเติม ก่อนนำไปจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 และลงชื่อในข้อตกลงการสัมภาษณ์ ทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัย
- 3.8 จัดพิมพ์ครั้งที่ 2 และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ สืบเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสืบเคราะห์ เป็นหมวดหมู่ตามกรอบความคิดที่กำหนดขึ้น และวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหา โดย การอธิบาย (Explanation) ตีความ (Interpretation) ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้ว นำเสนอผลในรูปแบบการพรรณนาความ ประกอบตารางและแผนภูมิ

การเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับเนื้อหา คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิจัยค่าเนิการวิจัย บทที่ 4 จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐบาล และพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา (พ.ศ. 2475 - 2488) บทที่ 5 จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในแผนการศึกษา และหลักสูตรประถมศึกษา (พ.ศ. 2475 - 2488) บทที่ 6 การดำเนินจัดการศึกษาอันเป็นฐานก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (พ.ศ. 2414 - 2475) บทที่ 7 การดำเนินจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - 2488) บทที่ 8 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ